

Nieuwe bestuurs- verhoudingen bij de overheid

Cultuurconvenanten en co-venanting

Ineke van Hamersveld

In de afgelopen tien jaar zijn de opvattingen van het rijk over de bestuurlijke verhoudingen tussen de drie overheidslagen radicaal veranderd. Deze verandering is goed af te lezen aan de opeenvolgende cultuurnota's. Staat in de notitie *Cultuurbeleid* uit 1985 nog te lezen dat er een strikte taakverdeling was tussen het rijk, de provincies en de gemeenten, in de nota *Pantser of ruggegraat* uit 1995 wordt expliciet gesproken over het belang van beleidsafstemming en het dragen van een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

In 1985 vigeerde de overtuiging dat het rijk verantwoordelijk was voor het aanbod van culturele producten, de provincies voor de distributie ervan en de gemeenten voor de afname. De werkelijkheid stond echter haaks op dit model. Op plekken waar veel kunstenaars, gezelschappen en podia waren gevestigd week het beeld af. De strikte taakverdeling was hier niet toepasbaar; productie, distributie en consumptie vielen samen binnen een bestuurslaag. Om die reden sloot het rijk bestuursovereenkomsten met de steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag; later is daar Utrecht bijgekomen. In die bestuursovereenkomsten stonden afspraken over de verdeling en bestemming van subsidiegelden, voornamelijk op het gebied van de podiumkunsten.¹

Dat de voorgestelde taakverdeling kunstmatig was, werd al in de nota *Investeren in cultuur* (1992) erkend. Ook een internationaal samengestelde groep experts die op verzoek van de Raad van Europa het Nederlandse cultuurbeleid doorlichtte, kwam tot die conclusie. En *last, but not least* begonnen de regio zich te roeren uit onvrede over de hen toebedeelde rol. Reden voor Hedy d'Ancona, minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, om te zoeken naar een ander model waarin een betere coördinatie in de vorm van complementair bestuur het

uitgangspunt vormde. Dat model werd gevonden in de cultuurconvenanten die zijn voorbereid onder staatssecretaris Aad Nuis, in het kader van de huidige cultuurnota *Pantser of ruggengraat*.

Cultuurconvenanten en co-venanting

Wat is eigenlijk een cultuurconvenant? Een convenant is een overeenkomst, een afspraak; een cultuurconvenant is een afspraak, tussen overheidspartners, over te voeren cultuurbeleid, over de coördinatie van geldstromen en over overleg en informatie-uitwisseling.

Er zijn acht cultuurconvenanten: vijf regionale convenanten en drie convenanten met de grote steden. Tezamen bestrijken ze heel Nederland:

Noord-Nederland: de provincies Groningen, Friesland en Drenthe en de gemeenten Groningen en Leeuwarden;
Oost-Nederland: de provincies Overijssel en Gelderland en de gemeenten Zwolle, Enschede/Hengelo en Arnhem/Nijmegen;
Midden-Nederland: de provincies Utrecht en Flevoland en de gemeente Utrecht;
West-Nederland: de provincies Noord- en Zuid-Holland en de gemeenten Haarlem en Leiden;
Zuid-Nederland: de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg en de gemeenten Den Bosch, Eindhoven, Tilburg, Breda en Maastricht/Heerlen;
Amsterdam;
Rotterdam;
Den Haag.

Alle cultuurconvenanten hebben dezelfde opbouw en voor een deel dezelfde inhoud. Ze beginnen bijvoorbeeld allemaal met een zogenaamde considerans waarin het belang van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van rijk, provincies en gemeenten voor de culturele infrastructuur van Nederland wordt benadrukt. In de daaropvolgende artikelen wordt gesproken

Ineke van Hamersveld

was in 1998 hoofdredacteur van het *Boekmancahier*

Literatuur

- M. Boogmans e.a. (1997) *Zekerheden of kunst: een wereld van verschil; cultuurconvenanten: evaluatie van een co-venanting proces*. Den Haag: Sdu/ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.
Smithuijsen, C. (1998) 'Gedragsinstructies voor politici'. In: *Boekmancahier*, jrg. 10, nr. 35, maart, 57-59.

Noot

1. De feitelijke informatie voor deze inleiding is ontleend aan Boogmans, Hendrix, Hermans en Van Nimwegen 1997.

over het doel van de cultuurconvenant, de geldigheidsduur (1997-2000), het aantal te voeren overleggen, mogelijke wijzigingen en opzegging van het convenant en de daarbij in acht te nemen termijn. Belangrijk zijn de verwijzingen naar de bijlagen waarin per convenant een lijst van instellingen en activiteiten is opgenomen die de convenantpartners tot hun gezamenlijke verantwoording rekenen. In de bijlagen staan bijvoorbeeld de plannen van aanpak voor cultuureducatie.

De afspraken tussen de overheidspartners zijn momenten in een zich steeds veranderende situatie. De ontwikkelingen in de culturele sector staan immers niet stil; het beleid ontwikkelt zich mee. Het proces van interactie tussen de overheidspartners wordt co-venanting genoemd. Ook dit proces blijft in beweging.

Convenantendebat

Nu de eerste debatten over de volgende kunstenplanperiode alweer van start zijn gegaan en cultuurconvenanten daarvan deel uitmaken, is het interessant te peilen in welke richting de cultuurconvenanten zich (moeten) ontwikkelen. Hoe moet het verder? Zouden de kunstinstellingen niet een grotere invloed moeten uitoefenen? Moeten de verhoudingen tussen de verschillende convenantpartners zich niet drastisch wijzigen? Of zijn ze al voldoende uitgebalanceerd? Vragen die voldoende stof opleveren voor een debat in de kolommen van het *Boekmancahier*. De voorzet werd gegeven door Cas Smithuijsen (1998); de aftrap volgt hierna, door Arthur Ringeling en Aletta Winsemius.

Wie volgt?